

ПРОБЛЕМЫ СОВРЕМЕННОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Выпуск 47
Часть V

ЯЛТА
2015

**МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ
РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
ГУМАНИТАРНО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ АКАДЕМИЯ (ФИЛИАЛ)
«КРЫМСКОГО ФЕДЕРАЛЬНОГО УНИВЕРСИТЕТА
им. В. И. ВЕРНАДСКОГО» (г. ЯЛТА)**

**ПРОБЛЕМЫ СОВРЕМЕННОГО
ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ**

Серия: Педагогика и психология

47 (5)

Ялта
2015

УДК 37

ББК 74.04

Ц 78

Рекомендовано ученым советом Гуманитарно-педагогической академии (филиал) «Крымского федерального университета им. В. И. Вернадского» от 25 марта 2015 года (протокол № 8)

Проблемы современного педагогического образования. Сер.: Педагогика и психология. – Сб. статей: – Ялта: РИО ГПА, 2015. – Вып. 47. – Ч. 5. – 288 с.

Редакционная коллегия:

А. В. Глузман	– профессор, доктор педагогических наук, академик НАПН Украины;
Н. Я. Игнатенко	– профессор, доктор педагогических наук;
В. С. Заслуженюк	– профессор, доктор педагогических наук;
Л. И. Редькина	– профессор, доктор педагогических наук;
Г. Е. Гребенюк	– профессор, доктор педагогических наук;
Н. В. Горбунова	– профессор, доктор педагогических наук;
Е. В. Везетиу	– кандидат педагогических наук;
С. Д. Максименко	– профессор, доктор психологических наук, академик НАПН Украины;
Т. С. Яценко	– профессор, доктор психологических наук, академик НАПН Украины;
В. А. Семиченко	– профессор, доктор психологических наук;
А. В. Фурман	– профессор, доктор психологических наук;
Е. Ю. Пономарёва	– профессор, кандидат психологических наук.

Журнал входит в наукометрическую систему РИНЦ (Российский индекс научного цитирования). Журнал зарегистрирован в Международном Центре ISSN в Париже (идентификационный номер печатной версии: ISSN 2311-1305), действующий при поддержке ЮНЕСКО и Правительства Франции.

Рецензенты:

В. М. Ефимова	– доцент, доктор педагогических наук;
Н. В. Якса	– доцент, доктор педагогических наук.

© Гуманитарно-педагогическая академия (г. Ялта), 2015 г.

Литература:

1. Ислямова Э.А. Опыт использования аналитических заданий при изучении терминологии на занятиях производственного обучения: Ученые записки Крымского инженерно-педагогического университета. Выпуск 45. Педагогические науки. / Ислямова Э.А., Умерова Г.А. – Симферополь: НИЦ КИПУ, 2014. – С. 66-70.
2. Тархан Л.З. Дидактическая компетентность инженера-педагога: теоретические и методические аспекты: [монография] / Ленуза Запасва Тархан. – Симф.: КРП Издательство Крымиздатпедгиз. 2008. – 424 с.
3. Технология швейного производства. Термины и определения: ДСТУ 2162-93. – К.: 1993. – 23 с.
4. Труханова А.Т. Технология женской и детской легкой одежды: учебник для студентов профессиональных учебных заведений, техникумов / Антонина Тимофеевна Труханова. – М.: Высшая школа; «Академия», 1999. – 416 с.
5. Усеинова Л.Ю. Формирование профессионально-практической компетентности будущих инженеров-педагогов в условиях производственной практики: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.04 / Усеинова Ленара Юсуфовна. – 2010. – 288 с.
6. Шарипова Э.Р. Формирование профессиональной компетентности будущих инженеров-педагогов швейного профиля в процессе педагогической практики: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.04 / Шарипова Эльнора Решатовна. – 2012. – 276 с.

Педагогіка

УДК: 73.5.091(477)"1924/1929"

доктор педагогічних наук, доцент,

завідувач кафедри педагогіки і психології Іванюк Ганна Іванівна
Київський університет імені Бориса Грінченка (м. Київ)

**ШЛЯХИ АДАПТАЦІ СІЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ ДО СОЦІАЛЬНИХ
ТРАНСФОРМАЦІЙ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА (1924-1929 РР.)**

Анотація. В статті, раскрыты основные пути адаптации сельской школы Украины в условиях социально-экономических, политических трансформаций второй половины 20-х гг. XX века, построения советской системы образования, приближение деятельности сельской школы к социальным запросам по подготовке граждан, преданных новому строю. Содержание статьи построено на результатах изучения статистических отчетов руководящих органов образования, нормативно-правовых документов по образованию, тезисов доклада «О сельскохозяйственном уклоне в трудовой школе» из фондов Центрального государственного архива высших органов власти и управления Украины. Высветлены особенности сельскохозяйственного уклona в трудовой школе УССР в контексте развития теории социального воспитания (советского образца), сущности организационно-методологического этапа становления школы в условиях социально-экономических преобразований села.

Ключевые слова: сельская школа, пути адаптации, факторы развития школы, сельскохозяйственный уклон сельской школы, организационно-методологический этап развития школы.

Annotation. The article covers the main ways of adapting rural schools in Ukraine under the Soviet socio-economic and political transformations; approximation of its activities to the social demands on the preparation of citizens loyal to the new regime. The content is based on material from the archives (Central State Archive of the highest governing bodies of Ukraine). Illuminate especially agricultural bias in the Labor School of the USSR in the context of the theory of social education (the Soviet model); organizational and methodological stage of the formation of the school in terms of socio-economic transformation of the village.

Keywords: rural school, how to adapt, factors of development of the school, the agricultural bias of rural schools, organizational and methodological stage of development of the school.

Вступ. На початку 20-х років XX ст. сільська школа України (УСРР) розглядалася в контексті загальних підходів щодо розбудови системи освіти радянського зразка. Попри єдині нормативні підходи до організації системи шкільної освіти, школа диференціювалася на міську та сільську. Аналіз значущих документів, зміст яких стосується управління школою, дає можливість здійснити виокремлення тенденцій розвитку сільської школи у 1920-х роках [4, арк. 58].

Тогочасна сільська школа вирізнялася соціально-економічними умовами, схильністю до патріархальних відносин із соціальним середовищем. Оскільки особливістю соціально-економічного розвитку села було домінування патріархальних селянських господарств, то «...багатьох задовольняла тільки школа початкова, в селянському господарстві користуються працею малолітніх дітей і далі початкової школи не пускають» [3, арк. 47, 54, 547]. В означених хронологічних межах відбувся й перехід від школи традиційного розвитку до моделі «школа – соціальна інституція».

Формулювання мети статті та завдань. За результатами історико-педагогічних пошуків з'ясувати та висвітлити шляхи адаптації сільської школи до соціальних трансформацій українського села.

Виклад основного матеріалу статті. Історико-педагогічні дослідження розвитку сільської школи радянської доби у сучасній науці не отримали системного висвітлення. Окремі питання діяльності школи в окреслених хронологічних межах є предметом досліджень науковців Інституту педагогіки НАПН України: диференціація сільських шкіл за змістом і типом господарювання (Т. Філімонова) [1, с. 500-515], особливості соціалізації в сільськогосподарських школах (Н. Дічек) [1, с. 313-355]; тенденції і суперечності розвитку сільської школи в Україні в 20-х роках XX ст. (Г. Іванюк) [2].

У середині 20-х рр. XX ст. сільська школа радянської України розвивалася на тлі утвердження нової ідеологічної, політико-економічної системи. Підготовка молоді до праці мала чітку класову орієнтацію. Особливості розвитку сільської школи зумовлювалися кількома чинниками, а саме: пристосуванням ідей трудової школи до соціально-економічних трансформацій радянського села; пріоритетом соціальної політики держави; ідейно-класовою зумовленістю змісту освіти сільських школярів. Державне регулювання

*Проблеми сучасного педагогічного образования.
Сер.: Педагогіка і психологія*

діяльності шкіл полягало в адмініструванні змістово-методичного та організаційного забезпечення. У діяльності сільської школи простежується розрив її зв'язків із культурним середовищем, традиціями українського шкільництва. Відповідно до нових завдань, що мала виконувати тогочасна сільська школа, загострилась проблема підготовки вчителів нової генерації, відданих партійно-класовим пріоритетам.

Лібералізація соціально-економічної політики радянської влади в 1924–1925 рр., перехід до «нової економічної політики» (НЕП) зумовили розвій методологічного розвитку школи. Пожвавлення сільськогосподарського приватного сектора актуалізувало проблеми розвитку школи на селі. Вивчення архівної справи 893, ф. 166, оп. 3, що зберігається у Центральному державному архіві вищих органів влади та управління України («Положення РНК СРСР про організацію справи народної освіти Ї Російській Соціалістичній Республіці», протоколи засідань лікарсько-педагогічної ради Головоцовиху, пояснювальна записка до плану і програм викладання на I ступені єдиної трудової школи та «Тези доповідей про організацію методологічної роботи в учбових закладах України»), уможливило виокремлення тенденцій розвитку школи. Зокрема, в тогочасному документі «Організація методологічної праці по лінії соціального виховання» [5, арк. 8] звертається увага на оновлення змісту підготовки педагогічних кадрів, необхідність збільшення частки програмового змісту із загальних педагогічних проблем і методологічної (методичної) підготовки вчителів порівняно з 1923 р. Зміни щодо змістового наповнення навчального плану перепідготовки вчителів [5, арк. 8] показано в табл. 1.

Таблиця 1

**Динаміка змісту навчального плану перепідготовки вчителів
(1923–1925)**

Зміст підготовки	Роки		
	1923	1924	1925
Політпідготовка	80%	35%	20%
Загальні педагогічні проблеми	15%	50%	40%
Методологічна (методична) техніка, з місцевої ініціативи	5%	15%	40%

З метою виконання державних директив стосовно підготовки вчителів організували кафедри педагогіки в інститутах народної освіти (ІНО) та в Академії наук УСРР; створювали предметні комісії викладачів педагогічних дисциплін при вищих педагогічних курсах. До підготовки навчальних програм із педагогіки та написання науково-інструктивної записки «Основи будівництва вільної, єдиної, трудової соціалістичної школи УСРР» були залучені українські педагоги Т. Лубенець, О. Музиченко, Я. Чепіга [3].

Суперечливі тенденції соціально-економічного розвитку країни, спричинивши широкомасштабне інструктивно-нормативне управління народною освітою на початку 20-х років ХХ ст., визначали напрями розвитку сільської школи в 1923–1924 рр. У цьому контексті вчительство розглядалось як активна сила соціалістичного будівництва. Політична підготовка вчителя поєднувалася з новим методологічним напрямом на засадах педагогічних ідей

[5, арк. 8]. Однак поряд з удосконаленням організаційно-педагогічних умов роботи освітньої галузі відповідно до потреб соціально-економічного розвитку держави, пошуком нових шляхів розвитку школи, сформувалася ідейно-політична нетерпимість до традицій українського шкільництва.

Лібералізація економіки, зокрема політики держави щодо села, намагання радянської влади залучити селянство до соціалістичного будівництва – ці чинники спричинили й нове бачення розвитку сільської школи та викликали спроби її адаптації до соціальних трансформацій українського села.

Прикладом такої адаптації є «сільськогосподарський ухил», розвиток якого на теренах УСРР у трудшколі відбувався в контексті розбудови теорії школи соціального виховання (радянського зразка). Стимулюванню й розвитку сільської школи сприяв і розвиток НЕПу на селі. Ключова ідея визначала розвиток практико орієнтованого, сільськогосподарського змісту навчання, впровадження у навчальний процес пошукових методів (дослід, експеримент). Насамперед зміст навчання мав відповідати потребам економічного розвитку села, округи (губернії). У цьому контексті добирався й навчальний матеріал, інформація структурувалася відповідно до природних, історичних та економічних умов села, класового виховання. Згідно із соціально-економічними та ідеологічними запитами радянської держави на цьому етапі її функціонування першочерговим завданням було не навчання учнів, а їхнє виховання, підготовка свідомих громадян до соціалістичного будівництва. У навчально-виховному процесі широко використовувалися екскурсії, що мали за мету ознайомлення учнів із практичним життям села, залучення школярів до виконання соціальних робіт. Яскравим підтвердженням даної тенденції є ідеї, виголошені І. Соколянським у доповіді «Структурне мислення в поведінці особистості та його педагогічне значення» [5, арк. 4], де він, зокрема, вказував: «У період пролетарської диктатури ніяких інших завдань не ставить, окрім організації витриманих класових форм поведінки як особистості, так і колективу...» [5, арк. 4].

У тезах доповіді Я. Ряпю «Про сільськогосподарський ухил в трудшколі» [5, арк. 1] простежуємо думку про системне вдосконалення організаційно-педагогічних умов роботи сільської школи в 1923–1924 рр. У межах її розвитку, зазначає автор, показовими є намагання властей наблизити й зміст навчання та виховання учнів до особливостей сільськогосподарського виробництва. Також доповідач говорить про те, що вводилася модель сільськогосподарських шкіл. Сільська школа могла розвиватися залежно від природних, історичних та економічних умов сільських поселень у різних галузях сільського господарювання: садівництві, бджільництві, городництві, скотарстві та ін. [5, арк. 1].

У навчальні програми вводилася інформація про господарську діяльність мешканців села, округи: поняття про колектив, комуни, види кооперування. Учні сільських шкіл активно включалися в дослідницьку роботу; до керівництва нею долучався й агроперсонал сільських комун, кооперативів. Згідно з диференційованими програмами готувалися й підручники для учнів сільських шкіл, що відрізнялися від тих, які пропонувалися для міських шкіл [5, арк. 20].

Значного поширення в школах сільської місцевості набув метод проєктів, який у вітчизняній педагогіці 20-х років минулого століття увійшов до теорії та практики освіти. Реалізація ідеї «перетворення школи учіння на школу життя»

Проблеми сучасного педагогічного образования.

Сер.: Педагогіка і психологія

сприяла розробленню комплексно-проектних програм. Кожна школа обирала проектні теми економічного та ідейного спрямування, відповідно до місцевих умов.

Найбільшого поширення у сільських школах УСРР набули проекти сільськогосподарського спрямування, які впроваджувалися в різних регіонах і мали різний успіх. Наприклад, у с. Ямпіль Звенигородського повіту Київської губернії учителі-ентузіасти започаткували семирічну школу агрономічного профілю. Учні школи розробляли проекти обробітку землі, вирощування садів і виноградників на засадах агрономічної науки. Під керівництвом Бердянського педагогічного технікуму в експериментальній Старо-Петрівській школі проводився цільовий проект «Закладання виноградника». Проте, як описав В. Шульгін в книзі «На шляху до методу проектів», здебільшого в школах переважали короткотривалі, нескладні проекти, спрямовані на виконання учнями, як от заготівлі зерна, інших продуктів [10, с. 227–232].

Упровадження методу проектів дещо посилювало зв'язок школи з соціокультурним середовищем, однак цей зв'язок мав класове забарвлення. Школа долучалася зазвичай до діяльності, що відповідала новій радянській ідеології. У тезах доповіді Я. Ряппо «Організація методологічної праці по лінії соціального виховання» серед основних завдань розвитку школи (сільської зокрема) викладено наступні завдання тогочасного етапу: «... виховання відданих класовим інтересам виконавців соціальної та економічної перебудови» [5, арк. 14, 15].

Протягом 1924–1927 рр. у навчальний процес запроваджувалася комплексна система навчання. Особливість цієї методики полягала в тому, що навчальний матеріал поділявся на окремі теми, а не уроки. «Пасивні» методи роботи (читання, міні-уроки) замінювалися напівактивними (реферат, семінар, робота в групі). Основним критерієм оцінювання учнів був облік і зв'язок з роботою групи.

У другій половині 1920-х років основна увага була зосереджена на оновленні змісту освіти відповідно до мети і завдань нової пролетарської школи. Значна увага приділялася вченням І. Павлова про вищу нервову діяльність, академіка В. Бехтерєва – про рефлексологію, К. Корнілова – про реакцію людини, американських учених-біхевіористів про поведінку людини та її біосоціальну природу. В новій педагогіці було обґрунтовано вплив соціального середовища – соціального фактора на виховання. Тому зміст виховання зумовлювався соціально-економічним середовищем. На підставі вищевказаних ідей, подальшого розвитку набуло пояснення колективістської педагогіки: оскільки людина (особистість) є продуктом соціального розвитку, то доцільними є групові, колективні (класові) форми її поведінки.

Здійснення партійно-державного курсу на «нову школу» актуалізувало розроблення методологічного підґрунтя освіти, зокрема на основі посилення особливої уваги до педології. В Одесі, Катеринославі, Києві, Харкові створювалися дослідні педологічні станції, набували поширення методологічні кабінети: індивідуальної роботи, лікарсько-педологічні та «соціальної» педагогіки.

Значний внесок у розбудову методології нової школи зробили Всеукраїнські сесії Науково-педагогічного комітету, під час яких оприлюднювалися наукові здобутки з проблем соціального виховання. На місцях розбудовувалися осередки, опорні районні школи та дослідні установи

місцевого значення. Органи управління освітою окреслювали коло завдань: 1) створення округових методологічних комісій, дослідних місцевих установ та районних опорних шкіл; 2) підготовка для них відповідних кадрів; 3) формування методологічного активу серед педагогів; 4) залучення до консультування фахівців ІНО [5, арк. 10]. За кожним педагогічним інститутом закріплювалися округи або територіальні дільниці (якщо в окрузі їх функціонувало декілька). Працівники ІНО були консультантами в окремих методичних комітетах (окремметодкомах), консультували шкільних учителів та інших працівників освіти, брали участь у нарадах, конференціях, читали лекції та доповіді на курсах.

Значна увага приділялась вивченню передового педагогічного досвіду (ППД). Досягнення ППД оприлюднювалися в педагогічних фахових виданнях: «Шлях освіти» (для викладацького складу більш високої кваліфікації); «Радянська освіта» (для вчителів масової трудової школи); «Українізація» (журнал української термінології з педагогіки, переклади з метою унеможливлення різночитання); «Наша школа» (висвітлення місцевого досвіду); «Просвещення Донбасса» (місцевий журнал) [5, арк. 20, 21].

Вивчення документів про освіту, інструктивних матеріалів означеного періоду свідчить про цілеспрямовану освітню політику уряду УСРР, що мала на меті зруйнувати традиційну систему шкільництва та закласти підґрунтя для розбудови соціалістичної класово зорієнтованої школи. Соціально-економічні, політичні перетворення 1927–1929 рр., стратегії держави, спрямовані на індустріально-когоспінне виробництво, зумовили потребу адаптації шкільної освіти до запитів села, що розвивалося на засадах класової ідеології та колективних форм господарювання.

Цікаві дані спостерігаємо щодо видів шкіл та мови навчання у них. Так, у сільській місцевості на кінець 1920-х років функціонували здебільшого початкові школи (1–4 класи); семирічки формувалися лише у великих селищах. Наприклад, у Луганській окрузі нараховувалося 277 сільських початкових шкіл і лише 30 – семирічок [8, арк. 2].

У кінці 20-х років ХХ ст. в окремих сільських школах мовою навчання була як українська, так і російська, єврейська, польська, чеська. Наприклад, у Коростенській окрузі функціонувала 21 сільська школа, серед цих навчальних закладів було 4 школи з російською мовою навчання; 2 – з єврейською; 2 – з польською; 1 – з чеською; 12 – з українською мовою навчання [7, арк. 2]. У Баранівській окрузі функціонувало 18 сільських шкіл: 7 – з німецькою мовою навчання, 4 – з польською, 7 – з українською [7, арк. 2].

Позитивним суспільним явищем окресленого періоду було створення у сільській місцевості лікпунктів (пункти ліквідації неписьменності, лікнепи. – Г. І.) та сільських, куткових хат-читалень, що сприяли поширенню освіти, здійснювали санітарно-гігієнічну просвітню роботу серед підлітків і дорослого населення сільських поселень. Крім цього, системна освітньо-просвітницька діяльність таких пунктів була спрямована на пропаганду ідей керівної партії щодо колективізації та формування громадян, відданих ідеалам соціалізму. Про масштаби освітньої діяльності лікпунктів свідчить, наприклад, звіт про роботу лікнепу Лубенського округу за 1928–1929 рр. [9, арк. 8]. В окрузі функціонувало 240 лікпунктів; за рік у них пройшли підготовку 586 учнів 10–11 років; 2021 учень – 12–14 років; 1976 учнів 15–17 років; 1597 слухачів, які досягли 18-річного віку, і старші [9, арк. 4].

Розвиток сільської школи в УСРР у другій половині 20-х років ХХ ст. характеризується трансформаціями внутрішнього ідейно-зорієнтованого змісту, а відтак шкільних програм та навчальних планів: змінами в організаційних формах, методах роботи; переходом від адміністративно-організаційних засад діяльності школи до навчально-методологічних. Основним завданням радянської школи, і сільської зокрема, було класове виховання [5, арк. 14, 15].

Проблемою в розбудові нової школи була нестача педагогічних кадрів. Особливо гостро вона виявлялася у сільській місцевості, оскільки частина сільських учителів залишала школи з ідейних переконань через кампанію боротьби з «ворогами народу». Влада активно здійснювала заходи, спрямовані на підготовку педагогів нової формції, які мали стати провідниками ідей правлячої партії у галузі освіти та виховання не лише дітей та молоді, а й батьків, громадськості.

Ідеологічно-економічні чинники розвитку держави зумовили ліквідацію неписьменності дітей віком від 10 до 15 років та дорослого населення [6, арк. 8], що на селі здійснювалася паралельно з ідейно-політичним вихованням цих груп населення, в результаті чого шкільну освіту часто підміняли політосвітою, а приміщення шкіл використовували для політосвіти селян. Школа на деякий час перестала бути культурно-просвітницьким центром. Цю функцію в селах виконували хати-читальні [6, арк. 2].

У 20-х роках минулого століття сільська школа розвивалася достатньо суперечливо. Традиції українського шкільництва ліберальні представники українських більшовиків намагалися поєднати з соціальним вихованням, що було зумовлене ідейно-політичними та економічними запитами держави. Однак спроби адаптувати сільську школу до соціально-економічних трансформацій радянського села були несистемними. Зміна політики держави щодо села визначила сутність подальшого розвитку сільської школи в 30-х роках ХХ ст.

Висновки. Розвиток сільської школи України в 1924-1929 рр. відбувався у руслі соціально-економічних перетворень того часу. Нова ідеологічна, політико-економічна ситуація, спричинена розбудовою радянського ладу. З огляду на вимоги часу, сільська школа виконувала поліфункціональні завдання, а саме: підготовки дітей і молоді до праці у тісному взаємозв'язку з класово-соціальним вихованням; ліквідації неписьменності дорослого населення; наближення змістово-методичної та організаційної діяльності до потреб соціально-економічного розвитку села, що й отримало розвиток у сільськогосподарській моделі школи.

Однак, часті зміни соціально-економічних стратегій щодо розвитку українського села гальмували системний розвиток школи. Суперечності адаптації сільської школи до соціальних трансформацій українського села (1924-1929 рр.) полягали у випереджувальних змінах щодо мети, завдань діяльності та змістово-методичного забезпечення і відсутності державного фінансування нових проєктів; невідповідністю вчителя до вдосконалення організаційно-педагогічних умов навчання і виховання сільських школярів.

Збільшення мережі сільських шкіл, диференціація їх за мовою навчання, зв'язки із соціальним середовищем розглядаємо як позитивні чинники її розвитку. Однак, зауважимо, що мало місце загострення класового підходу до навчання дітей у школах сільської місцевості.

Література:

1. Диференційований підхід в історії української школи (кінець XIX – перша третина XX ст.): монографія / ав.: Сухомлинська О.В., Дічек Н.П., Березівська Л.Д., Гупан Н.М., Бондар Л.С., Антонєць Н.Б., Філімонова Т.В., Антонєць М.Я., Куліш Т.І., Шевченко С.М. – К.: Педагогічна думка, 2013. – 620 с.
2. Іванюк Г. Тенденції та суперечності розвитку сільської школи в Україні (20-ті роки XX століття) / Г. Іванюк // Психол.-пед. пробл. сільс. шк.: зб. наук. праць / Уман. держ. пед. ун-т ім. П. Тичини; ред. кол.: Побірченко Н.С. (голов. ред.) [та ін.]. – Умань, 2012, ч.1. – С. 236-244.
3. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України), ф. 166, оп. 1, спр. 383, 138 арк.
4. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 3, спр. 865, 60 арк.
5. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 3, спр. 893, 64 арк.
6. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 9, спр. 66, 49 арк.
7. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 9, спр. 110, 261 арк.
8. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 9, спр. 111, 174 арк.
9. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 9, спр. 164, 8 арк.
10. Шульгин В. Н. На путях к методу проектов / Виктор Николаевич Шульгин; под ред. Я. Н. Степанова, В. В. Игнатъева, В. Н. Шульгина. – М.; Л.: Гос. учеб.-пед. изд-во, 1931. – 400 с.

Педагогика**УДК 371**

заместитель директора по учебно-воспитательной работе

Качур Елена Александровна

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение средняя общеобразовательная школа №4

(с. Покровское Аргёмовского района Свердловской области)

К ВОПРОСУ О ДУХОВНОЙ САМОРЕАЛИЗАЦИИ ПЕДАГОГА

Аннотация. Статья посвящена вопросу духовной самореализации педагога, представляющего преобразующую профессию.

Ключевые слова: педагог, духовная самореализация, самореализация личности.

Annotation: The article focuses on the self-realization of the teacher, a representative of the reformative profession.

Keywords: a teacher, a moral self-realization, a self-development.

Введение. Сегодня, когда наша жизнь становится всё более сложной, что обусловлено, в первую очередь, изменением социально-экономических условий, у человека появляются новые возможности для самореализации.

Конечно, нельзя не отметить очевидного: в последнее время значительные изменения претерпели ценностные ориентиры нашего общества, что не могло не сказаться на подрастающем поколении.

Следовательно, возникла острая необходимость изменения привычных ранее ценностей обучения и воспитания учащихся на ценности развития их личности.

СОДЕРЖАНИЕ

ПЕДАГОГИКА

Алексеева С. В.	СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ: ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ	3
Атрощенко Т. О.	ВПЛИВ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ К. Д. УШИНЬСЬКОГО НА СТАНОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНОЇ ЛІНГВОДИДАКТИКИ	9
Баласва К. С.	ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: ТЕХНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ	16
Боршов С. М. Гусаченко Л. М. Вяла В. В.	ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА І ЕФЕКТИВНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ УЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗІ ШКОЛЯРАМИ	22
Валеева Э. Р. Некрасова О. А.	ЗНАЧЕНИЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ВИТАГЕННОГО ОПЫТА РЕБЕНКА В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ	28
Венгловська О. А.	ПЕРСПЕКТИВНИЙ ДОСВІД ПЕДАГОГІВ- ПРАКТИКІВ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В М. КИЄВІ (1973-1991)	34
Викторенко І. Л.	ПОНЯТТЯ ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОБДАРОВАНОВОГО ШКОЛЯРА В ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ	41
Дудина М. М. Глотова Е. Е.	СОДЕРЖАНИЕ И ФОРМЫ ПОДГОТОВКИ ВЫПУСКНИКОВ ВУЗОВ К ЭФФЕКТИВНОМУ ТРУДОУСТРОЙСТВУ	48
Дибкова Л. М.	СУБ'ЄКТНІСТЬ СТУДЕНТІВ У КОНТЕКСТІ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ	55

Жуковський С. С.	МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ОБДАРОВАНІХ ШКОЛЯРІВ ДО ОЛІМПІАД З ІНФОРМАТИКИ	62
Зарединова Э. Р.	ТЕОРЕТИЧЕСКОЕ ОСМЫСЛЕНИЕ ПОНЯТИЯ «СОЦИОКУЛЬТУРНЫЕ ЦЕННОСТИ»	69
Зінченко В. М.	РОБОТА З ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	77
Ислямова Э. А.	СРЕДСТВА ДИАГНОСТИКИ НАЧАЛЬНОГО УРОВНЯ СФОРМИРОВАННОСТИ ПРЕДМЕТНО- ПРАКТИЧЕСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ БУДУЩИХ ИНЖЕНЕРОВ-ПЕДАГОГОВ ШВЕЙНОГО ПРОФИЛЯ	84
Іванюк Г. І.	ШЛЯХИ АДАПТАЦІЇ СІЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ ДО СОЦІАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА (1924-1929 РР.)	91
Качур Е. А.	К ВОПРОСУ О ДУХОВНОЙ САМОРЕАЛИЗАЦИИ ПЕДАГОГА	98
Ліснічук Н. В.	СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ	102
Лопатина А. Б. Сырчиков А. С. Паначев В. Д.	ИННОВАЦИОННЫЙ ПОДХОД К МЕТОДИКЕ ВОССТАНОВЛЕНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОГО СОСТОЯНИЯ ОРГАНИЗМА В СПОРТЕ	108
Мелкумова Т. В.	МЕТОДИЧНИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ УКРАЇНСЬКИХ КАЗОК І ЛЕГЕНД ІЗ ВИХОВНОЮ МЕТОЮ	115
Мороз Т. О.	ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	121

Олійник М. І.	ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЕТАПІВ СТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ В КРАЇНАХ СХІДНОЇ ЄВРОПИ (ПОЛЬЩІ І РУМУНІЇ)	127
Олійр М. П.	ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНО- СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	139
Осова О. О.	ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ У СУЧАСНОМУ ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ	148
Пенно М. А.	ОТНОШЕНИЕ КУРСАНТОВ ВОЕННО- ВОЗДУШНОЙ АКАДЕМИИ К САМООБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ	153
Погоріла Н. І.	СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ АГРОТЕХНІКІВ	159
Сейдаметова З. Н.	ОСОБЕННОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНО ОРИЕНТИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ СТУДЕНТОВ В ВУЗЕ	167
Сейтмеметова Э. А.	НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ НАРОДНОГО КРЫМСКОТАТАРСКОГО ФОЛЬКЛОРА В УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ КРЫМА	171
Сенченко В. В.	ВОСПИТАНИЕ ГРАЖДАНСТВЕННОСТИ У СТУДЕНТОВ НА ЗАНЯТИЯХ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРОЙ	176
Сєрих Л. В.	ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ БАГАТОВЕКТОРНОЇ МОДЕЛІ ВЗАСМОДІ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ТА ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В ЕСТЕТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ПІДЛІТКІВ	184

Січкара А. Д.	ЦІННІСНИЙ КОНЦЕПТ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ С. РУСОВОЇ ТА К. МАЄВСЬКОЇ	193
Солодка А. К.	КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ УЧАСНИКІВ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ ДО КРОСКУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ	199
Тимчук Л. І.	КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ В УКРАЇНІ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТ.)	211
Токарчук Е. Ю.	ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ПОНЯТИЯ «ПРОЕКТНО-КОНСТРУКТОРСКАЯ КУЛЬТУРА» БУДУЩЕГО ИНЖЕНЕРА-ПЕДАГОГА	224
Усенинова Л. Ю.	ОЦЕНИВАНИЕ РЕЗУЛЬТАТОВ И КАЧЕСТВА ПРАКТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ В УСЛОВИЯХ ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ ПРАКТИКИ	230
Шаринова Э. Р.	ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-НАПРАВЛЕННЫХ ДИСЦИПЛИН	238
Шварц Н. В. Кайдалова Л. Г.	ДОСЛІДЖЕННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВИКЛАДАЧІВ ВНЗ МЕДИКО-ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ПРОФІЛЮ	244
Шуленкова М. А.	ФОРМИРОВАНИЕ ГРАЖДАНСКОЙ КУЛЬТУРЫ МОЛОДЫХ ГРАЖДАН В ИСТОРИКО-ПЕДАГОГИЧЕСКОМ АНАЛИЗЕ РАЗВИТИЯ ГРАЖДАНСКОГО ВОСПИТАНИЯ	251
Шульга А. В.	ПОНЯТТЯ ВЗАЄМОДІЇ СІМ'Ї ТА ШКОЛИ	261